

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-85-33>

УДК 338.485:332.14]:330.3(477)

ВОЄННА ТА ПОСТІНДУСТРІАЛЬНА ТРАНСФОРМАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ СФЕРИ ТУРИЗМУ ЯК БАЗОВА СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

WARTIME AND POST-INDUSTRIAL TRANSFORMATION OF THE REGIONAL TOURISM SECTOR AS A FUNDAMENTAL COMPONENT OF ENSURING THE RESILIENCE OF UKRAINE'S ECONOMY

Перегида Юлія Андріївна

доктор економічних наук, доцент,
заступник завідувача кафедри організація туристичної діяльності,
професор кафедри організації туристичної діяльності,
Навчально-наукового інституту управління, економіки та бізнесу
Міжрегіональна Академія управління персоналом
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1434-2509>

Pereguda Yuliya

Educational and Scientific Institute of Management, Economics and Business
Interregional Academy of Personnel Management

У науковій статті доведена важливість дослідження воєнної та постіндустріальної трансформації регіональної сфери туризму у контексті забезпечення резильєнтності економіки України та її регіонів. У дослідженні, на основі оцінки статистичних даних щодо функціонування туристичної сфери економіки країни, а також туристичного бізнесу в регіонах України у період з 2021 року до 2024 року, визначено особливості впливу воєнних ризиків та ризиків переходу на постіндустріальну модель розвитку на регіональні туристичні бізнес-одиниці. Окремо проведена ідентифікація ключових нагальних проблем для туристичної сфери регіонів України. Наприкінці дослідження було визначено тактичні та стратегічні шляхи вирішення проблем розвитку туристичного бізнесу в регіонах країни, а також обґрунтована пропозиція щодо формування у кожному регіоні України інклюзивної екосистеми регіонального туристичного бізнес-середовища.

Ключові слова: воєнні виклики, постіндустріальні виклики, регіональна сфера туризму, резильєнтність, туристичний бізнес.

The scientific article has proved the importance of researching the wartime and post-industrial transformation of the regional tourism sector in the context of ensuring the resilience of Ukraine's economy and its regions. Based on an assessment of statistical data on the functioning of the country's tourism sector and the tourism business in the regions of Ukraine during the period from 2021 to 2024, the study has identified the features of the impact of wartime risks and the risks associated with the transition to a post-industrial development model on regional tourism business units. A separate identification of key topical issues in the tourism sector of Ukraine's regions has been conducted. At the conclusion of the study, tactical and strategic approaches to addressing the challenges of tourism business development in the regions have been identified. Also, a proposal for the creation of an inclusive ecosystem of the regional tourist business environment in each region of Ukraine has been justified. The aim of the article is to develop a set of strategic and tactical directions for the wartime and post-industrial transformation of the regional tourism sector in the context of ensuring (enhancing) the resilience of the Ukraine's economy and its regions, based on an assessment of the development of the tourism business in the country's regions under the conditions of military and post-industrial challenges. Within the framework of the scientific study, to achieve the aim of the article, a set of general and specialized methods at both the empirical and theoretical levels has been used, including: literature analysis – to examine Ukrainian scholarly research on the development of the tourism sector in Ukraine, including at the regional level; historical and comparative evaluation methods – to identify trends and features in the development of the tourism business in the regions of Ukraine; comparison – to identify the key problems that

hinder the realization of the tourism business potential in the regions of Ukraine; logical generalization and scientific abstraction – to develop a set of strategic and tactical ways for the tourism entrepreneurship development in the regions of Ukraine; methods of systematization, grouping, and logical generalization – to organize information, make conclusions, and develop the article's scientific recommendations. The conducted research made it possible to formulate a set of tactical and strategic approaches for addressing the challenges of the tourism business development in the regions of Ukraine through the creation of an inclusive ecosystem within the regional tourism business environment. The practical implementation of the recommendations and conclusions of the article should be considered in the context of stimulating the tourism business development in the regions of Ukraine and ensuring (enhancing) the resilience of both the Ukrainian economy and the economies of its regions.

Keywords: wartime challenges, post-industrial challenges, regional tourism sector, resilience, tourism business.

Постановка проблеми. Туристична сфера економіки та підприємства туристичного бізнесу в Україні знаходяться у сучасних умовах під впливом двох ключових трансформаційних факторів, а саме: впливу воєнних викликів та впливу переходу на постіндустріальну модель розвитку. Туристична сфера та туристичний бізнес потребують трансформації та адаптації під умови ведення бізнесу, які критично змінились. І у цих умовах на особливу увагу заслуговує трансформації на рівні окремих регіонів країни, оскільки особливості ведення туристичного бізнесу наразі значно відрізняються між регіонами України. Без врахування регіональних особливостей не можливо здійснити якісні зміни у розвитку туристичної сфери, і, як наслідок, не можливо сформулювати передумови для сталого довгострокового розвитку туристичного бізнесу та підприємств, які надають туристичні послуги в країні.

З іншої сторони Україна та економічна система країни, які знаходяться під впливом воєнних ризиків, надалі ризиків пост воєнної відбудови, а також ризиків переходу на постіндустріальну модель розвитку, повинні шукати та розвивати підґрунтя для забезпечення резильєнтності і нові сектори-драйвери економічного розвитку, як на рівні держави, так і на рівні окремих регіонів (територій). Туристичний сектор економіки та туристичний бізнес можуть виступити таким підґрунтям і стати одним з драйверів трансформації національної (регіональних, територіальних) економічних систем. Однак, наразі сфера туризму в Україні повинна чітко визначити стратегічні та тактичні кроки щодо розвитку туристичної бізнес-діяльності в регіонах країни з врахуванням постіндустріальної та воєнної трансформації окремих регіонів (територій), що виступає важливим науково-практичним завданням для науковців, представників державної влади і місцевого самоврядування, а також для представників туристичного бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику розвитку української сфери туризму під час війни досліджувала значна кількість українських вчених. При цьому всю сукупність наукових досліджень можливо поділити на три великі групи:

– дослідження стану та перспектив розвитку сфери туризму в Україні під впливом воєнних викликів. Звертаємо увагу на наукові роботи: І.М. Цуркан та Р.Ю. Кривенкової [1]; Г.В. Омельчак [2]; А.В. Зарубіної, Е.О. Сірої і Л.І. Демчук [3] та інших вчених.

– розкриття особливостей розвитку туризму в регіонах України, у тому числі під час війни. Можемо виділити наукові дослідження таких вчених, як: Т.О. Тимошенко, О.А. Шевчука та О.В. Шевчук [4]; Т.В. Герасименко [5]; Л.А. Бондаренко [6] та інших.

– висвітлення особливостей, проблем та перспектив розвитку окремих видів туристичної бізнес-діяльності в межах постіндустріальної трансформації сфери бізнесу в світі і в Україні. Акцентуємо увагу на роботи таких науковців, як: О.В. Гладкого [7]; У.А. Мартинюк [8]; Л.Л. Семенюк, А.І. Рудич і О.В. Бірюкової [9] та інших.

Відзначаючи суттєвий вклад науковців у дослідження проблематики розвитку туристичного бізнесу в Україні під час війни, наголошуємо на необхідності продовження наукових розвідок, особливо щодо розробки стратегічних та тактичних напрямів воєнної і постіндустріальної трансформації регіональної сфери туризму у контексті забезпечення (підвищення) резильєнтності економіки України та її регіонів.

Мета статті. На основі оцінки розвитку туристичного бізнесу у регіонах країни в умовах впливу військових та постіндустріальних викликів сформулювати сукупність стратегічних і тактичних напрямів воєнної і постіндустріальної трансформації регіональної сфери туризму у контексті забезпечення (підвищення) резильєнтності економіки України та її регіонів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Війна та поступовий перехід економіки країни, економіки окремих регіонів країни на постіндустріальну модель розвитку призвів до трансформації туристичної сфери України та туристичного бізнесу у регіонах країни. Наразі туристичний бізнес та підприємства туристичної сфери мають різні умови функціонування у різних регіонах країни та значні відмінності у веденні фінансово-господарської і професійної діяльності. Відмічаємо високу адаптивність та гнучкість туристичного бізнесу в Україні, як на рівні країни, так і на рівні окремих регіонів (територій) країни до воєнних та постіндустріальних викликів, а також значний потенціал для розвитку і масштабування діяльності, що потребує реалізації в межах забезпечення (підвищення) резильєнтності національної та регіональних економічних систем.

Дослідження статистичних даних діяльності туристичних бізнес-одиниць загалом по Україні та по окремих регіонах країни у 2021-2024 роках вказує на суттєві трансформаційні зміни, а саме:

1. Кількість діючих підприємств туристичного бізнесу у 2024 році перевищила рівень 2021 року. При цьому лідерами за темпами зростання кількості туристичних підприємств у період з 2021 року до 2024 року виступили м. Київ та Київська область, Рівненська область, Чернігівська область, Хмельницька область, Черкаська область та Дніпропетровська область [10].

2. Регіонами у яких відсоток підприємств туристичного бізнесу у загальній кількості підприємств перевищував середній відсоток підприємств туристичного бізнесу у загальній кількості підприємств по Україні у 2024 році були Закарпатська область, Івано-Франківська область, Львівська область, Одеська область, Рівненська область, Чернівецька область, Київська область [10].

3. Надходження туристичного збору у 2024 році (273,1 млн. грн.) перевищили обсяги 2021 року (235,5 млн. грн.) на 16 %, обсяги 2022 року (178,9 млн. грн.) на 52,6 %, обсяги 2023 року (222,6 млн. грн.) на 22,7 %. При цьому змінилась територіальна структура надходження коштів від туристичного збору, а саме: східні регіони країни у 2021 році забезпечили 7% від загального розміру туристичного збору в країні, у 2022 році – 3 %, у 2023 році – 2 %, у 2024 році – 1 %; південні регіони країни у 2021 році забезпечили 21 % від загального розміру туристичного збору в

країні, у 2022 році – 5 %, у 2023 році – 5 %, у 2024 році – 7 %; північні регіони країни у 2021 році забезпечили 38 % від загального розміру туристичного збору в країні, у 2022 році – 24 %, у 2023 році – 22 %, у 2024 році – 26 %; західні регіони країни у 2021 році забезпечили 23 % від загального розміру туристичного збору в країні, у 2022 році – 51 %, у 2023 році – 49 %, у 2024 році – 46 %; центральні регіони країни у 2021 році забезпечили 11 % від загального розміру туристичного збору в країні, у 2022 році – 17 %, у 2023 році – 22 %, у 2024 році – 20 % [11].

4. У 2021-2024 роках кожен рік змінювалась видова структура туризму в Україні. Так, якщо у 2021 році переважав рекреаційний туризм у період зимових та літніх відпусток з акцентом на морській відпочинок та відпочинок у горах, у 2022 році головні доходи туристичним підприємствам приносили евакуаційні потоки населення, у 2023 році акцент робився на відпочинок біля міста та відпочинок на Заході країни, то у 2024 році акценти змістились на оздоровчий туризм з врахуванням наявної інфраструктури (електроенергія, зв'язок, укриття), відпочинок для дітей і жінок, інклюзивний та воєнний туризм [11].

5. Станом на кінець 2024 року тільки 13 % компаній зі сфери туристичних послуг наростили обсяги надання послуг (переважно західна та центральна Україна), 77 % компаній зі сфери туристичних послуг відмітили падіння обсягів надання послуг (всі регіони країни), 10 % компаній зі сфери туристичних послуг закрили бізнес (переважно схід та південь України) [12].

Дослідження статистичних даних розвитку туристичного бізнесу в Україні у період з 2021 року до 2024 року показало швидкі зміни на ринку туристичних послуг та необхідність розробки дієвих тактичних та стратегічних кроків підтримки туризму на рівні, в першу чергу, окремих регіонів України. При цьому розроблені кроки повинні бути направлені на вирішення нагальних проблем для туристичної сфери регіонів, а саме:

- вирішення інфраструктурних проблем, у першу чергу з енергозабезпеченням та побудовою укриттів;
- формування кадрового резерву для туристичної сфери з мешканців найближчих територіальних громад або мешканців регіону, у тому числі забезпечення підготовки/перепідготовки персоналу;
- розширення інвестиційних та фінансових можливостей для туристичних підпри-

емств, у першу чергу для малих та середніх підприємств туристичної галузі;

– формування інформаційного простору щодо просування послуг туристичних підприємств регіону серед населення регіону, населення України та закордонних туристів;

– забезпечення інформаційної та консультативної підтримки туристичних підприємств з питань оподаткування, взаємодії з органами державної влади, грантової підтримки, маркетингу, управління фінансами та персоналом.

Щодо тактичних та стратегічних шляхів вирішення проблем розвитку туристичного бізнесу в регіонах, то вважаємо необхідним у кожному регіоні країни формування інклюзивної екосистеми, яка буде включати в себе такі складові: місцеві органи самоврядування, які будуть виконувати роль координатора, а також організатора взаємодії всіх складових екосистеми; підприємства туристичної сфери, що будуть об'єднані у саморегулюючі організації; заклади освіти, які будуть забезпечувати кадровий резерв та підготовку/перепідготовку кадрів; банківські та фінансові інститути; громадські об'єднання, що будуть виконувати роль інститутів інфраструктури екосистеми; інші бізнес-одиниці регіону, що можуть виступати у якості постачальників ресурсів, покупців туристичних послуг, а також інвесторів для туристичних підприємств.

Звертаємо увагу, що розвиток туристичного бізнесу в регіонах країни з врахуванням інклюзивних траєкторій розвитку, трансформаційного впливу воєнних та постіндустріальних викликів, дозволить підвищити резильєнтність, як регіонів країни, так і загалом України та української економічної системи. З іншої сторони саме туристична сфера може стати одним з драйверів стимулювання розвитку

національної та регіональних економічних систем в умовах пост воєнного відновлення, а також виконувати ключову роль в інтеграції до економічного життя демобілізованих військових.

Висновки. Сучасний стан розвитку туристичної сфери економіки України та туристичного бізнесу в країні вимагає пошуку шляхів стимулювання розвитку з врахуванням впливу на діяльність туристичних підприємств воєнних та постіндустріальних викликів. В цих умовах особлива увага повинна бути приділена розвитку туристичного бізнесу у регіонах країни з врахуванням інклюзивних умов, що склались для туристичних бізнес-одиниць у кожному регіоні України. Розвиток туристичного бізнесу у регіонах країни дозволить отримати додатковий дієвий інструментарій забезпечення (підвищення) резильєнтності, як економіки України, так і економіки українських регіонів.

Проведене дослідження дозволило сформулювати сукупність тактичних та стратегічних шляхів вирішення проблем розвитку туристичного бізнесу в регіонах України за рахунок формування інклюзивної екосистеми регіонального туристичного бізнес-середовища.

Практичне впровадження пропозицій і висновків даної статті слід розглядати в контексті стимулювання розвитку туристичного бізнесу в регіонах України і забезпечення (підвищення) резильєнтності, як економіки України, так і економіки українських регіонів.

Перспективи подальших досліджень на основі і з використанням наукових результатів проведеного дослідження, полягають у розробці рекомендацій щодо розвитку сільського туризму в Україні на основі імплементації закордонного досвіду і врахування умов розвитку туристичного бізнесу у регіонах України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цуркан І.М., Кривенкова Р.Ю. Пріоритети функціонування туристичної індустрії під час війни в Україні. *Причорноморські економічні студії. Туризм*. 2023. Випуск 79. С. 247-250.
2. Омельчак Г.В. Особливості інноваційного розвитку туризму України в умовах війни та євроінтеграції. *Сталий розвиток економіки*. 2023. № 1 (46). С. 106-109.
3. Зарубіна А.В., Сіра Е.О., Демчук Л.І. Особливості туризму в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 41. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-14> (дата звернення 26.02.2026).
4. Тимошенко Т.О., Шевчук О.А., Шевчук О.В. Розвиток туризму в громадах і регіонах України в умовах повоєнного відновлення. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск 63. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-124> (дата звернення 26.02.2026).
5. Герасименко Т.В. Розвиток туризму в регіонах України через нові підходи до удосконалення цільових програм. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2025. № 2 (136). С. 11-17.
6. Бондаренко Л. А. Дослідження програм розвитку туризму в регіонах України. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. 2023. № 8. С. 5-10.

7. Гладкий О. В. Основні передумови та пріоритети розвитку Wellness і SPA туризму України/ Перспективи розвитку туризму в Україні та в світі: управління, технології, моделі : колективна монографія / за наук. ред. проф. Матвійчук Л.Ю. Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2020. С. 127-141.

8. Мартинюк У.А. Розвиток медичного туризму в Україні : проблеми та можливості. *Економіка та суспільство*. 2025. Випуск 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-64> (дата звернення 26.02.2026).

9. Семенюк Л.Л., Рудич А.І., Бірюкова О.В. Роль гастрономічного туризму у сталому розвитку готельно-ресторанної справи та підвищенні привабливості регіонів України. *Економіка та суспільство*. 2025. Випуск 75. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-56> (дата звернення 26.02.2026).

10. Державна служба статистики України. Кількість діючих суб'єктів господарювання. 2025. URL: <https://stat.gov.ua/uk/publications/pokaznyky-diyalnosti-pidpryyemstv> (дата звернення 26.02.2026).

11. Державне агентство розвитку туризму України. До бюджету громад у 2024 році надійшло майже 273 млн. грн. туристичного збору. 2026. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/do-byudzhetu-gromad-u-2024-roci-nadiyshlo-mayzhe-273-mln-grn-turistichnogo-zboru> (дата звернення 26.02.2026).

12. Машута Ю. Випробування війною. Що показало опитування туристичного бізнесу в 2024 році. ГО «Агенція розвитку локальних медіа «Або». 2024. 19 листопада. URL: <https://omere.city/articles/391576/stan-turizmu-v-ukraini-2024> (дата звернення 26.02.2026).

REFERENCES:

1. Tsurkan I.M., Kryvenkova R.Iu. (2023) Priorytety funktsionuvannya turystychnoi industrii pid chas viiny v Ukraini [Priorities of tourism industry functioning during the war in Ukraine]. *Black sea economic studies. Tourism*, issue 79, pp. 247-250. (in Ukrainian)

2. Omelchak H.V. (2023) Osoblyvosti innovatsiinoho rozvytku turyzmu Ukrainy v umovakh viiny ta yevrointehratsii [Features of the innovative development of tourism in Ukraine in the conditions of war and european integration]. *Sustainable Development of Economy*, № 1 (46), pp. 106-109. (in Ukrainian)

3. Zarubina A.V., Sira E.O., Demchuk L.I. (2022) Osoblyvosti turyzmu v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of tourism in a state of war]. *Economy and Society*, issue 41. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-14> (accessed 26 February 2026). (in Ukrainian)

4. Tymoshenko T.O., Shevchuk O.A., Shevchuk O.V. (2024) Rozvytok turyzmu v hromadakh i rehionakh Ukrainy v umovakh povoiennoho vidnovlennia [Development of tourism in the communities and regions of Ukraine in the conditions of post-war reconstruction]. *Economy and Society*, issue 63. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-124> (accessed 26 February 2026). (in Ukrainian)

5. Herasymenko T.V. (2025) Rozvytok turyzmu v rehionakh Ukrainy cherez novi pidkhody do udoskonalennia tsilovykh prohram [Development of tourism in the regions of Ukraine through new approaches to improving target programs]. *State and Regions. Series: Economy and Entrepreneurship*, № 2 (136), pp. 11-17. (in Ukrainian)

6. Bondarenko L.A. (2023) Doslidzhennia prohram rozvytku turyzmu v rehionakh Ukrainy [Study of tourism development programs in the regions of Ukraine]. *Tourism and Hospitality Industry in Central and Eastern Europe*, № 8, pp. 5-10. (in Ukrainian)

7. Hladkyi O.V. (2020) *Osnovni peredumovy ta priorytety rozvytku Wellness i SPA turyzmu Ukraini [The main prerequisites and priorities for the development of Wellness and SPA tourism in Ukraine] / Perspektyvy rozvytku turyzmu v Ukraini ta v sviti: upravlinnia, tekhnologii, modeli [Prospects for the tourism development in Ukraine and in the world: management, technologies, models]: collective monograph / by scien. ed. prof. Matviichuk L.Iu. Lutsk : ІВВ Lutskoho NTU, pp. 127-141. (in Ukrainian)*

8. Martyniuk U.A. (2025) Rozvytok medychnoho turyzmu v Ukraini : problemy ta mozhlyvosti [Development of medical tourism in Ukraine: problems and opportunities]. *Economy and Society*, issue 73. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-64> (accessed 26 February 2026). (in Ukrainian)

9. Semeniuk L.L., Rudych A.I., Biriukova O.V. (2025) Rol hastronomichnoho turyzmu u stalomu rozvytku hotelno-restoranoi spravy ta pidvyshchenni pryvablyvosti rehioniv Ukrainy [The role of gastronomic tourism in the sustainable development of the hotel and restaurant industry and increasing the attractiveness of ukrainian regions]. *Economy and Society*, issue 75. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-56> (accessed 26 February 2026). (in Ukrainian)

10. The State Statistics Service of Ukraine (2025) Kil'kist' diiuchykh subiektiv hospodariuvannia [Number of operating business entities]. Available at: <https://stat.gov.ua/uk/publications/pokaznyky-diyalnosti-pidpryyemstv> (accessed 26 February 2026). (in Ukrainian)

11. The State Agency for Tourism Development of Ukraine (2026) Do biudzhetu hromad u 2024 rotsi nadiishlo maizhe 273 mln. hrn. turystychnoho zboru [In 2024, almost UAH 273 million of tourism tax came to the budget of

communities]. Available at: <https://www.tourism.gov.ua/blog/do-byudzhetu-gromad-u-2024-roci-nadiyshlo-mayzhe-273-mln-grn-turistichnogo-zboru> (accessed 26 February 2026). (in Ukrainian)

12. Mashuta Yu. (2024) Vyprovuvannia viinoiu. Shcho pokazalo opytuvannia turystychnoho biznesu v 2024 rotsi [Trial by war. What the tourism business survey showed in 2024]. NGO "Local Media Development Agency "Abo". 19 november. Available at: <https://omore.city/articles/391576/stan-turizmu-v-ukraini-2024> (accessed 26 February 2026). (in Ukrainian)

Дата надходження статті: 02.04.2026

Дата прийняття статті: 23.04.2026

Дата публікації статті: 28.04.2026